

регулювання розвитку аграрного сектора України, та запровадження державних програм компенсації негативних факторів впливу на вітчизняного виробника, що пов'язані із вступом до СОТ. Заходи його мають більше орієнтуватись на ті, що дозволяє СОТ, так звані заходи «зеленого кошика», і менше — на заборонені або обмежені.

УДК 338.242.4: 658.115.31

О. А. Островська

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У ПОДОЛАННІ КРИЗИ КОМУНАЛЬНОГО СЕКТОРА

Проблеми функціонування вітчизняного комунального сектора потребують негайного вирішення. Неефективна тарифна політика зумовила постійно зростаючу збитковість комунальних підприємств (далі — КП). Недосконалість системи управління призвела до того, що більшість з них неспроможні ефективно працювати в ринкових умовах і надавати споживачам якісні послуги. Нестача власних і бюджетних фінансових ресурсів, їх нерациональне розміщення, відсутність дієвого механізму залучення позабюджетних коштів не сприяють вирішенню завдань модернізації та розвитку комунальної інфраструктури. Неефективність реформування комунального сектора призвела до критичного стану основних засобів. Про кризовий стан комунальної сфери свідчить те, що станом на 1.01.2009 р. дебіторська та кредиторська заборгованість в цьому секторі економіки становила відповідно 10,1 млрд та 9,4 млрд грн, збитки за 2008 рік склали 1,6 млрд грн. В аварійному стані перебуває більше третини водопровідно-каналізаційних та теплових мереж, 30 % теплопунктів, понад 20 % мостів та шляхопроводів. Потребує заміни 87 % рухомого складу міського електротранспорту, 70 % автотранспорту сфери благоустрою, 40 % насосного обладнання, понад 20 тис. ліфтів [1]. Чинне законодавство також не забезпечує вирішення проблем управління комунальними підприємствами — без комплексного прийняття нових підходів будь-які зміни в рамках існуючого законодавства неможливі.

Проблеми комунального сектору А.В. Аллахвердян визначає у трьох основних напрямках: 1) державне регулювання; 2) енергоз-

береження; 3) формування тарифів на комунальні послуги [2, с. 21]. Л. Іващенко, А. Андреева зазначають, що забезпечення ефективного функціонування КП залежить від удосконалення системи управління. На думку фахівців, здійснення державного фінансового аудиту «спонукає до тісної співпраці органів державної контрольно-ревізійної служби з органами місцевого самоврядування і стане у нагоді останнім щодо прийняття ними якісних управлінських рішень, які мають сприяти позитивним зрушенням у роботі комунального господарства міста та області» [3, с. 23]. Серед причин неефективного функціонування КП М. М. Забаштанський окрім недостатності фінансового забезпечення та фізичного й морального зносу основних фондів виокремлює також відсутність дієвої підтримки з боку держави та чіткого регламентування цінової політики органами місцевого самоврядування [4, с. 108]. Отже, значна кількість науковців і практиків визначають роль державного регулювання комунального сектора економіки.

У 2009 році затверджено Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства (далі — ЖКГ) на 2009—2014 роки. Серед пріоритетів Програми визначені: розвиток державного регулювання діяльності природних монополій на ринку комунальних послуг; створення розвинутого конкурентного середовища на ринку обслуговування житла; технічне переоснащення ЖКГ, залучення інвестицій і співпраця з міжнародними фінансовими установами та донорськими організаціями. Вирішення питань подолання кризи комунального сектора потребує удосконалення підходів до фінансового забезпечення виконання Програми, додержання ефективного використання бюджетних коштів, розроблення ефективних механізмів залучення позабюджетних коштів, зокрема коштів міжнародних фінансових установ та донорських організацій, для реформування ЖКГ у рамках розвитку публічно-приватного партнерства [1].

Поступово налагоджується співпраця з приватними інвесторами, міжнародними фінансовими організаціями, впроваджуються заходи із створення сприятливого інвестиційного клімату. Зокрема, перший інвестиційний проект МінЖКГ України «Розвиток міської інфраструктури» фінансується за позики Світового банку у розмірі 140 млн доларів США. Антикризові заходи передбачають запровадження нових економічних механізмів, зокрема, — спеціального режиму оподаткування операцій з надання житлово-комунальних послуг, який передбачає накопичення коштів ПДВ на рахунках КП для подальшого їх використання на фінансування програм модернізації підприємств, завдяки чому КП

зможуть отримати 1,5—2,5 млрд грн на технічне переоснащення [5]. Визнано право місцевих органів влади встановлювати для КП пільги з податку на прибуток у розмірі відрахувань до місцевих бюджетів. Преференції мають бути використані для оздоровлення компаній. Потенційне недоотримання податку місцевими бюджетами є несуттєвим: у 2009 році КП сплатили 478,2 млн грн податку на прибуток у той час, як загальний обсяг доходів місцевих бюджетів без урахування трансфертів становив 71 млрд грн [6].

Зауважимо, що в більшості зарубіжних країн відбувається «розчарування» державним сектором у комунальній галузі. Проте це не означає, що роль держави або органів місцевого самоврядування повинна нівелюватися. Навпаки, чим вищим ступінь залучення коштів приватного сектора, тим суттєвішою має бути роль органів влади центрального чи місцевого рівня [7, с. 96]. Проте державне регулювання комунального сектора має ґрунтуватися на абсолютно нових принципах. Зокрема, розширення економічної самостійності місцевих органів управління не означає посилення їх втручання в господарську діяльність КП. Головними напрямками їх діяльності мають стати: створення сприятливого зовнішнього середовища для надання послуг, проведення ефективної податкової політики; сприяння стабілізації цін, фінансово-кредитних відносин, удосконалення нормативно-правової бази. Відносини з економічно самостійними КП мають будуватися на договірній основі з використанням інструментів економічного регулювання: податків, встановлення граничного рівня цін і тарифів, кредитування тощо. Як свідчить зарубіжний досвід, вплив регіональних органів управління на діяльність комунальних підприємств має переважно індикативний характер, що передбачає використання системи регулювання.

Отже, втручання держави в процеси подолання кризи комунального сектора має ґрунтуватися на таких основних пріоритетах: 1) удосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності КП у напрямку оптимізації оподаткування комунальних підприємств та створення сприятливого інвестиційного клімату; 2) побудова взаємовідносин органів місцевого самоврядування з КП на договірній основі з використанням інструментів економічного регулювання; 3) розробка єдиних принципів та інструментів регуляторної політики у комунальному секторі.

Державне регулювання має забезпечити створення реальних передумов подолання кризи комунального сектора та фінансового оздоровлення комунальних підприємств.

Література

1. Закон України «Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009–2014 роки» від 24 червня 2004 року № 1869-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
2. *А. В. Аллахвердян*. Научные аспекты управления коммунальными предприятиями / *А. В. Аллахвердян* // Вісник економічної науки. — 2009. — № 1. — С. 20—22.
3. *Л. Іващенко, А. Андрєєва*. Комунальні підприємства: вимушені бранці ситуації чи не вельми вправні господарі? / *Л. Іващенко* // Фінансовий контроль. — 2009. — № 2(49). — С. 20—23.
4. *М. М. Забаштанський*. Структурна багаторівнева модель аналізу фінансового стану комунального підприємства / *М. М. Забаштанський* // Актуальні проблеми економіки. — 2008. — № 7. — С. 108—112.
5. Антикризовий пакет для ЖКГ — світло в кінці тунелю [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minjkg.gov.ua/press/news.html>.
6. Вся власть советам. Конституционный суд узаконил право местных властей на предоставление налоговых льгот [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dsnews.ua/policy/art42848.html>
7. *Шевська О. І.* Механізм фінансового оздоровлення житлово-комунального господарства України // Економіка та держава. — 2009. — № 2. — С. 94—97.

УДК 338

В. В. Пархоменко

ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЭНЕРГОСБЕРЕЖЕНИЯ В ЖИЛИЩНОМ КОМПЛЕКСЕ

Повышение энергоэффективности и внедрение энергоресурсосберегающих технологий является стратегической задачей для всех национальных экономик, предпосылками чего являются сравнительно постоянный рост цен на энергоносители и увеличивающийся объём выбросов двуокиси углерода в окружающую среду.

Эколого-экономические вопросы энергосбережения являются особо актуальными в жилищном комплексе Украины, так как на тепло- и энергопотребление в жилищном секторе расходуются достаточно большие средства бюджета страны. Процесс роста этих расходов связан не столько с ростом объёмов жилищного фонда сколько с увеличивающимися потерями теплоэнергоресурсов в жилищном фонде и коммунальных сетях вследствие их